

Kosovo, 2018.

Kad sam 1989. pisao svoju prvu knjigu, "Kosovo: bitka bez iluzija", prvom (uvodnom) poglavlju knjige dao sam naslov "Vrenje na Kosovu". Bila je to kratka sinteza svih važnijih političkih događanja i trendova na Kosovu tijekom 1980-ih, od one velike pobune Albanaca na Kosovu 1981. pa sve do mog prvog dolaska u Prištinu i na Kosovo Polje, u jesen 1987. Sjećam se da me izdavač knjige, pokojni Bruno Amerl iz CIP-a, pohvalio - da sam tome, uvodnom poglavlju dao baš dobar, sjajno pogođen naslov.

Isti taj naslov mogao bih, onako na prvu loptu, dati i ovome mom sadašnjem članku o Kosovu. Puno toga što se na Kosovu događa danas podsjeća me na ono što se događalo u ono vrijeme, potkraj 1980-ih - ma koliko prilike i okolnosti bile bitno drugačije (i gotovo neusporedive).

Krenut ću od svog susreta i razgovora s predsjednikom Srbije Aleksandrom Vučićem, početkom veljače o.g. Nakon obavljenoga intervjua za *Globus*, imali smo tzv. radni doručak, u Vili Bokeljki na Dedinju. Bili smo potpuno sami (kasnije nam se priključila Vučićeva savjetnica za medije Suzana Vasiljević). U jednome trenutku, upitao sam Vučića kako misli riješiti problem Kosova. To jest, koji je njegov plan za Kosovo. Malo je razmislio - proteklo je nekoliko (možda pet, možda deset) sekundi znakovite napete šutnje - a onda je rekao da neće, ili da ne misli dati Sjever Kosova. Tako se otprilike izrazio - nisam uspio upamtiti baš svaku njegovu izgovorenu riječ.

Obrana Sjevera Kosova - da bi to bila, na neki način, okosnica ili kičma njegove politike za Kosovo. U njegovim mukotrpnim, maratonskim pregovorima s političkim predstavnicima Albanaca na Kosovu (ali i s premijerom Albanije Edijem Ramom, kojega je također uključio u pregovore), kao, naravno, i s visokim predstavnicima Europske unije, na čelu s europskim komesarom za vanjske poslove i sigurnost, Talijankom Federicom Mogherini.

Ondoda, tj. od toga našega razgovora u Vili Bokeljki do danas, proteklo je oko pola godine dana. I, vidim, Vučić se u znatnoj mjeri drži toga svojega meni unaprijed najavljenog koncepta - da će pokušati "obraniti" Sjever Kosova. To jest, da je Sjever Kosova njegova posljednja crta obrane, u sklopu onoga što se u kosovsko-međunarodnopolitičkome žargonu naziva, evo ima tome već više od godinu dana, "sveobuhvatnim sporazumom za normalizaciju odnosa Srbije i Kosova". Malo (ili puno) pojednostavljeno rečeno: da, priznat ćemo Kosovo (ali bez čina eksplicitnog međunarodnopravnog priznanja), ali ćemo zauzvrat "istrgovati" Sjever Kosova. Nećemo im (Albancima na Kosovu) dati baš sve, nešto ćemo ipak uspjati zadržati i za sebe.

I tu odmah ulazimo u središte ove priče - a to je, o čemu danas mnogi govore ili pišu, ali bez puno opipljivih informacija ili podataka, (Vučićev) koncept tzv. "razmjene teritorija", iliti koncept "korekcije granica". Ili još kraće i jednostavnije rečeno, koncept "kompromisa" (to je riječ koju Vučić u zadnjih nekoliko tjedana/mjeseci najviše rabi).

Odmah da napomenem, da ne bude zabune - jedno je (ona stara, bivša) opcija tzv. "podjele Kosova", a nešto sasvim drugo ovaj novi, Vučićev (možda i ne samo njegov) koncept "razmjene teritorija" (odnosno "korekcije granica" ili "kompromisa").

Koncept "podjele Kosova" jest onaj koncept što ga je, djelomice još 1968., a u cijelosti i do najsitnijega detalja tijekom 1990-ih, razradio "otac srpske nacije" Dobrica Ćosić. Bit toga koncepta bilo je razgraničenje (i to u punom i doslovnom smislu riječi) Srba i Albanaca na Kosovu i Metohiji, u smislu da se Srbi i Albanci, gdje god žive, trebaju razgraničiti, kako bi se jasno i transparentno znalo što je čije.

Ćosić je ovako rezonirao i javno govorio (i pisao, naravno): mi Srbi s njima, Albancima ne možemo živjeti zajedno, i zato moramo što prije naći neko održivo rješenje, a to može biti samo razgraničenje!

Tu izvorno Ćosićevu ideju naslijedio je, početkom 2000-ih, dakle u postmiloševićevskom razdoblju, modernističko-reformistički opredijeljeni premijer Srbije, autentični liberal Zoran Đinđić, ali, jednim dijelom, i njemačka administracija (koja već duže vremena održava razmjerno bliske odnose sa Srbijom - evo u zadnjih nekoliko godina Angela Merkel vrlo naglašeno i vrlo osobno s Aleksandrom Vučićem). A onda ju je lani, usred ljeta 2017., kad je bila već pomalo zaboravljena, iznenada oživio i ponovno bacio u orbitu ministar vanjskih poslova Srbije Ivica Dačić (na što ga je onda, baš u razgovoru sa mnom, potkraj srpnja 2017., "popljuvao" veteran kosovske političke scene

Azem Vllasi, u smislu - to što on, Dačić, priča notorne su gluposti i bezvezarije).

To je, dakle, jedno (i to je, kako kažem, danas *passee*). Ali ovo Vučićevo, koncept "kompromisa" na liniji možebitne "razmjene teritorija" ili "korekcije granica" - to je nešto sasvim drugo i sasvim novo. I dok je ono prvo danas u potpunosti mrtvo, ovo drugo je živo - što, međutim, ne znači da je i ostvarivo (velika većina mojih sugovornika uvjerava me da nije).

Tu, drugu (nazovimo je alternativnom) opciju prvi je u javnosti spomenuo - a tko će drugi nego Vučićev ministar Aleksandar Vulin. I to prije nekoliko mjeseci. Ovako je, otprilike, rekao, tj. predložio (ili, recimo to tako, javno ponudio): mi (Srbi) ćemo uzeti (ili bismo uzeli) Sjever Kosova (tj. četiri po nacionalnoj strukturi stanovništva izrazito srpske općine na Sjeveru Kosova: Severnu Kosovsku Mitrovicu, Leposavić, Zvečan i Zubin Potok), a Albancima ćemo dati Preševo (ili dio Preševa) kao i dio općine Bujanovac.

Nekako su na toj liniji - koliko sam uspio rekonstruirati - počeli razgovori Vučić - Rama, potkraj 2016. ili početkom 2017., da bi onda Rama, s vremenom, uveo u igru i predsjednika Kosova Hašima Tačija.

Uglavnom, to se sve događalo (pregovaralo) u dubokoj tajnosti, iza scene. A onda je stvar neočekivano, kao da se neki meteor spustio s neba i strovalio se na zemlju, provalio Vučićev najžešći oponent na političkoj sceni Srbije, lider Narodne stranke Vuk Jeremić. Praktički je optužio Vučića za nacionalnu izdaju, prozvavši ga - i to u intervjuu beogradskome političkom tjedniku *Vreme*, od 26. travnja 2018. - da daleko iza očiju javnosti trguje s dijelovima teritorija Republike Srbije, u svojim tajnim pregovorima s kosovskim predsjednikom Tačijem. Ovako je u intervjuu rekao (što je ušlo i u opremu teksta): "Vučićeva ideja (ona prvotna, još na tragu onih starih, u međuvremenu nadiđenih ili "potrošenih" Čosić-Đinđićevih koncepata - op. aut.) je bila da dobije podelu Kosova, preciznije sever pokrajine, što je Tači odbio. Na sastancima u Parizu i u Njujorku (u proljeće 2018. - op. aut.), Vučić je zato otišao dalje i ponudio razmenu teritorija, odnosno da u tom paketu Kosovu osim stolice u UN pripadnu i opštine na jugu Srbije. Na to je Tači - pristao."

Odmah da pripomenem - osim Vučića (a pitanje je koliko i on sam u to čvrsto vjeruje) i njegovih bliskih suradnika u SNS-u i političko-državnom vrhu Srbije (gotovo) nitko ni u Srbiji ni izvan nje nije sklon povjerovati da se u praksi, tj. u realnoj politici, uistinu može sprovesti u djelo ta, prilično hrabra, zamisao ili koncept o "razmjeni teritorija" (u smislu: vi nama Sjever Kosova, a mi vama tzv. Preševsku dolinu, ili kako se to već zove, taj krajnji jug Srbije, gdje su pretežno ili isključivo albanskim stanovništvom nastanjene općine Preševo i Bujanovac, kao i Medveđa).

Glavni je protuargument za tu ideju činjenica da međunarodna zajednica (Zapad, tj. Europska unija i SAD) iz principa neće dopustiti nikakve "korekcije granica" na Kosovu i jugu Srbije - jer kada bi se tu dogodio, tj. omogućio taj veliki presedan, onda bi se, po logici stvari, on, prije ili kasnije, mogao dogoditi/reprizirati i u Bosni i Hercegovini, i u Makedoniji, i na Sandžaku, a onda i bilo gdje drugdje u Europi i svijetu, a gdje smo onda - kada to postane pravilo?

Osim toga, tu ideju - o "razmjeni teritorija" ili "korekciji granica" - danas javno ismijavaju kako pojedini politički predstavnici Albanaca na Kosovu, tako i politička opozicija (čitaj: Vučićevi direktni politički protivnici) u Srbiji. Evo što mi je o tome, za ovaj moj članak, rekao Azem Vllasi:

- Ni podjela Kosova ni razmjena teritorija ne dolaze u obzir! Kosovo je imalo ovaj (sadašnji - op. aut.) teritorij i granice u vrijeme ustavne autonomije u SFRJ, priznala ih je Rezolucija 1244 SB UN, podržao "Ahtisaarijev plan" po kojemu je proglašena nezavisnost Kosova i po toj osnovi je definirano Kosovo kao neovisna država u svom važećem Ustavu... Osim toga, "razmjenu teritorija" i "korekciju granica" mogu sporazumno dogovoriti dvije susjedne države, međunarodno priznate i s uređenim odnosima, pod uvjetom da to ne smije biti na štetu neke treće države. Srbija Sjever Kosova ne želi zato što tamo većinom žive Srbi, već zbog resursa Trepče, tj. da drži u posjedu naš najvažniji, životno bitan resurs, veliku vodoakumulaciju "Gazivode". Težnja Srbije za sjevernim dijelom Kosova nije dobra ni zbog kosovskih Srba, jer na sjeveru živi oko 40 posto Srba, a u ostalim krajevima Kosova oko 60 posto. Kakva bi to onda poruka bila za ove druge?

Ništa povoljnije o Vučićevoj ideji "korekcije granica" nije mi se izjasnio ni jedan od najlučih Vučićevih političkih protivnika u Srbiji, predvodnik jednog od dva glavna opozicijska bloka na političkoj sceni Srbije, lider Pokreta slobodnih građana Saša Janković (usput rečeno, Jankoviću se onedavna priključio jedan od vodećih glasnogovornika tzv. Druge Srbije, inače bivši veleposlanik Republike Srbije u RH, Radivoj Cvetičanin - i to kao njegov glavni politički savjetnik, odnosno strateg). On mi je, među ostalim, rekao:

- Plan razmjene teritorija je loš, jer čak i kada bi se pod ovakvim tenzijama i s ovakvim državnim kapacitetima i mogao sprovesti kako valja, on ne nudi trajno i održivo rješenje. Demografska slika će za 30 godina izgledati drugačije i šta onda? Samo građanske, a ne nacionalne države i samo demokracija, a ne diktature vode dobrim i trajnim rješenjima, posebno na ovom leopardovom krznu etniciteta na Balkanu. I zato, ne treba se baviti Vučićem, već Srbijom i regijom i onim što je najbolje za njih, a time će i problem Vučića i svih njemu sličnih biti riješen.

A sada ću (kao "prijelomnu vijest") prekinuti logičan slijed ovoga teksta i ukratko prepričati što mi je protekle noći (u noći od nedjelje 22. srpnja na ponedjeljak 23. srpnja) u (gotovo) jednosatnom dramatičnom telefonskom razgovoru rekao Miroslav Šolević, glasoviti vođa Srba na Kosovu u vrijeme Miloševićeve antibirokratske revolucije na Kosovu i u Srbiji, u razdoblju 1987.-1989. Taj me moj razgovor sa Šolevićem i ponukao da ovome članku dadem radni naslov "vrenje na Kosovu 2018."

Šolević je bio glavni (srpski) protagonist moje knjige "Kosovo: bitka bez iluzija", koju sam feljtonizirao u magazinu *Start* u proljeće 1989. - kojom je prigodom jedan broj *Starta*, s prvim, udarnim dijelom toga feljtona, bio zabranjen, tj. povučen iz prodaje (jer je Šolević u njemu zaprijetio "izvozom" AB-revolucije i na Zapad SFRJ, tj. u Zagreb i Ljubljani).

Sa Šolevićem sam i nakon tih burnih i dramatičnih vremena održao dobre, čak prijateljske odnose (to je praksa koju njegujem sa svim glavnim protagonistima mojih istraživačkih projekata i knjiga, neovisno o nacionalnosti i političkim i ideološkim opredjeljenjima), pa sam ga nekoliko puta znao posjećivati u Nišu, gdje i danas živi, dvaput ili triput sam ga i intervjuirao za tjednik *Globus* (od sredine 1990-ih nadalje), a u travnju 2012. Šolević je nakratko boravio u Zagrebu, pa smo i tom prigodom proveli, prisjećajući se nekih najvažnijih momenata iz ex-YU-prošlosti, nekoliko vrlo zanimljivih sati.

Zašto sada spominjem Šolevića? On je prije nekoliko dana (u ponedjeljak 16. srpnja) bio jedan od gostiju vrlo gledane TV-emisije "Ćirilica", na Televiziji Happy, koju vodi Milomir Marić, TV-novinar i urednik koji u Srbiji uživa, i to s razlogom, (i) status "kreatora srpskoga javnoga mnijenja". Uz Šoleta, u toj su emisiji gostovali Vojislav Šešelj i još jedan (ili dvojica) istaknutih protagonista javnog i političkog života u Srbiji, dotaknuvši tom prigodom, uz Marićevo moderiranje, i neke "zabranjene" političke teme u Srbiji, tako da je ta emisija odmah nakon svoje TV-premiere doživjela i rekordnu posjećenost na *You Tubeu* (a može se i danas u cijelosti pogledati na toj mreži).

Odmah nakon što sam, u četvrtak 19. srpnja, doputovao u Beograd, Marić mi je dao Šoletov novi broj mobitela, ja sam ga potom nazvao - doma, u Niš - na što me je on, međutim, zamolio da ga malo poštedim jer je, upravo kad sam mu se javio, imao vrlo neugodan napadaj neke teže bolesti na bubrezima. No čim mu se malo smirilo stanje, Šolević je mene nazvao, u hotel *Falkensteiner* na Novom Beogradu, u kojem sam odsjeo, i to prilično dramatično, oko ponoći, izloživši mi neke dramatične detalje vezane za aktualnu političku situaciju na Kosovu - sada, na vrhuncu ljeta 2018. Zapisivao sam njegove udarne misli i rečenice u svoj *MacBook*, i evo što sam sve pribilježio...

U kolovozu o.g. - dakle za (manje od) mjesec dana - počinje "Četvrti srpski ustanak" na Kosovu. (Ovo je bila direktna aluzija na naslov moje "dugometražne" reportaže u *Startu*, pod naslovom "Treći srpski ustanak", objavljene u kolovozu 1988., u jeku AB-revolucije na Kosovu i u Srbiji u drugoj polovici te godine, pod vodstvom Šolevića i drugih vođa srpskoga naroda na Kosovu).

Bit će to - nastavio je Šolević - serija uličnih prosvjeda i nekih drugih oblika iskazivanja političkog nezadovoljstva, koji će se organizirati u povodu 30. obljetnice AB-revolucije na Kosovu i u Srbiji (1988.-2018.). "Bit će to po svim mjestima na Kosovu, i bit će veselo!" - najavio mi je Šolević.

Prosvjede će organizirati tzv. stara garda iz vremena srpskog pokreta na Kosovu 1988., pod vodstvom Koste Bulatovića, pojačana nekim novijim, aktualnijim imenima, poput Marka Jakšića, Milana Ivanovića (direktora Zdravstvenog centra u Severnoj Kosovskoj Mitrovici), Slaviše Ristića (narodnog poslanika u Skupštini Srbije i predsjednika Narodnog pokreta Srba sa KIM "Otadžbina") itd. (Šolević ovaj put neće sudjelovati zbog bolesti, a usto mu je već i 70-ak godina).

Po sadašnjim planovima, prosvjedi bi trebali krenuti u Gračanici. Uz te prosvjede stajat će Srpska pravoslavna crkva i određeni (umirovljeni) vojni krugovi.

Što se SPC-a tiče, od ukupno 50 arhijereja (vladika i mitropolita) potporu tim prosvjedima već je dalo, i to svojim potpisima, njih 44.

Što se vojnih krugova tiče, prosvjedima će se priključiti tzv. "grupa 300", sastavljena, mahom, od ratnih pukovnika, umirovljenih nakon promjene vlasti (misli se na Vučićevu promjenu) u Srbiji. "Da sam u bilo kakvoj vlasti, ja ovo ne bih podcjenjivao!" - rekao mi je, uz ostalo, Šolević.

U užem (striktno kosovskom) smislu, ti će prosvjedi biti direktna reakcija na službenu politiku aktualnih vlasti u Srbiji (dakle A. Vučića), koja je, fokusirajući se na Sjever Kosova, unaprijed "otpisala" (po Šolevićevim riječima) Srbe koji žive južno od Ibra, tj. u preostalim 6 od ukupno 10 općina na Kosovu s pretežnim srpskim stanovništvom (tj. u preostalim općinama objedinjenim skupnim nazivom "Zajednica srpskih opština", po *Briselskom sporazumu* iz 2013.). (Riječ je o sljedećim općinama: Gračanica, Novo Brdo, Pastreš, Šilovo, Štrpce i Laplje Selo.)

U širem pak smislu, ti će prosvjedi - ako do njih doista dođe - biti u funkciji rušenja Aleksandra Vučića s vlasti. Šolević mi je rekao da se, u krugovima prosvjednika, već barata i imenom Vučićeva (možebitnog) nasljednika, no nije mi htio otkriti o kome se točno radi. "To je poznato ime, inače već podugo ne živi u Srbiji" - kazao mi je i dodao: "Situacija je izuzetno teška, uistinu treba dovesti novoga šefa! Atmosfera na Kosovu je vrlo zapaljiva, razgovarao sam o tome i s jednim politički aktivnim Srbinom koji živi u Moskvi, u dijaspori... Do kraja kolovoza svima će biti jasno da više nema zajebancije! Vučićev koncept podjele ne rješava problem. Pa pogledajte ove cifre: od 1966. (tj. otkako je Tito politički upokojio Aleksandra Rankovića - op. aut.) pa do današnjih dana u moj se Niš iselilo 30 tisuća Srba s Kosova; u Beogradu ih (iseljenih Srba s Kosova - op. aut.) živi 70 tisuća, u Smederevu 20 tisuća, u Kraljevu 20 tisuća, u Kragujevcu 25 tisuća, u Kruševcu 15 tisuća, u Vojvodini 7-8 tisuća... Kakva je to politika? Zadržavaš ono što je sjeverno od Ibra, a to je ništa! Od našeg pokreta na Kosovu 1988. prošlo je punih 30 godina, a stanje je gore nego onda. Ne može više tako..."

Sutradan ujutro, nakon (ne)prospavane noći, nazvao sam predsjednika Upravnog odbora Forum za etničke odnose (i nekadašnjega šefa kabineta Ivica Račana u CK SKH, u vrijeme SFR Jugoslavije) Dušana Janjića - vrsnog eksperta (i) za stanje i odnose na Kosovu - da s njim prokomentiram ono što mi je Šolević tijekom noći izgovorio.

Kazao mi je da to, u biti, i nije nešto neočekivano, da Šolević (ali i ne samo on) to već duže vremena priča i najavljuje, da u tome sigurno ima i neke nostalgije za onim "starim dobrim" vremenima iz doba AB-revolucije, ali da je evidentno da se neke stvari zgušnjavaju i da bi to ipak moglo na neki način eksplodirati. Tim prije što mi je Šolević otkrio neke sasvim konkretne detalje, kao i imena (nekih) involviranih u ovoj priči.

Janjić mi je pritom otkrio i neke pojedinosti iz svojih vlastitih izvora: prije dva-tri tjedna određeni pripadnici patriotski orijentiranih političkih stranaka i organizacija u Srbiji - npr. iz DSS-a, Dveri itd.; po Janjiću, riječ je, mahom, o potpisnicima tzv. "Apela 100" - bili su na nekim konzultacijama u Moskvi, kod predstavnika Jedinствене Rusije. Nešto se očito sprema (i u širim razmjerima), nešto u što će biti uključena - ili u što bi trebala biti uključena - i Rusija, tj. Moskva...

Janjić mi je pritom posebno istaknuo:

- Ruski interes je ovdje jasan: destabilizacija južnog krila NATO-a, a pritom i destabilizacija Srbije... Kosovo bi Rusima trebao biti model za rješavanje problema Istočne Ukrajine (Dombasa), Južne Osetije, Abhazije u Gruziji...

Međutim, Janjić mi je rekao još nešto: da je Vučić samo na papiru pobijeđen i na koljenima, ali da on, zapravo, ima izlaz iz ove sadašnje, objektivno, prilično nezavidne situacije.

- Opozicija u Srbiji - kaže Janjić - je uvjerena da će Vučić potpisati "sveobuhvatan pravno obvezujući sporazum" (koji traži EU) do kraja godine. Ali, ne mora biti tako. Vučić bi sve ovo mogao odgoditi do proljeća iduće, 2019. godine, a tada će biti sasvim drugačija priča. Vučić ima svoj rezervni plan - ili planove - i kad ga/ih aktivira, od svega ovoga što kaže Šole vrlo vjerojatno neće biti ništa!

Usredotočimo se sada na Aleksandra Vučića, pokušajmo se donekle uživjeti u njegovu situaciju i vidjeti, odnosno predvidjeti neke njegove planove i poteze, u bliskoj budućnosti...

Prije svega, Vučić je u ovome trenutku (tako mi kažu) zatečen, pa donekle i ljut na Hašima Tačija, zato što je iznenada prekinuo započete pregovore i dogovore o Kosovu, i to već u podmakloj fazi pregovora (onoj fazi koju je, u intervjuu *Vremenu*, "provalio" Jeremić). "U pitanju je možda čak i mržnja na Tačija, to je kao kada te ljubavnica izda!" - oslikao mi je njegovo trenutačno raspoloženje jedan BG-insajder. E sad, zašto se Tači izvukao iz ove kosovske priče, to nikome nije posve jasno.

- Tači je prije mjesec dana - reče mi jedan moj sugovornik - jednostavno "poludio" i prekinuo dogovore. I sad je ta "prekid-situacija". Sada je "in" premijer Kosova Ramuš Haradinaj, a on je direktno američki igrač. Amerika ne da Kosovo, to je njihovo strateško pitanje...

Vučić u ovome trenutku (i dalje) "kupuje" vrijeme. On, prije svega, želi vidjeti što će se dogoditi nakon (definitivnog) izlaska Velike Britanije iz Europske unije.

A onda i što će biti nakon izbora za Europski parlament, u svibnju 2019.

- Nakon tih izbora, u EP će ući hrpa populističkih stranaka - kaže mi jedan vrstan poznavatelj srpske političke scene - i EU će biti sasvim drugačija. I još kad se tu nakaleme Trump i Putin, a uz njih i Erdogan (tj. turski interes, vezan posebno za otvoreno, zapravo sve otvorenije, pitanje Sandžaka), onda su sve karte moguće. I zato Vučić čeka...

Zapadni diplomati u Beogradu doživljavaju Aleksandra Vučića dvojako. S jedne strane, kao političku životinju koja se bori za preživljavanje; a s druge strane, kao srpskoga Mesiju koji želi ući (i koji će najvjerojatnije i ući, ovako ili onako) u povijest. Jedan od tih diplomata mi je rekao:

- Vučić se boji Rusa više od svega, zato što su ušli duboko unutra, i u SPC i u medije. On jest proeuropski orijentiran, ali s kočnicom.

Po zapadnim diplomatima, Vučić gotovo "vapi za nekim kompromisom" (po pitanju Kosova), tj. nasušno mu je potreban bilo kakav kompromis, koji bi poslije mogao pretočiti u adekvatno referendumsko pitanje, na možebitnom referendumu o Kosovu, koji pojedini mediji, ponajprije *Nedeljnik*, već otvoreno najavljuju.

Raspolažem informacijom da taj "kompromis" ne mora nužno biti koncept "razmjene teritorija", koji sam izložio u prvome dijelu teksta. Vučić ima u vidu, ili u pričuvi, još neka rješenja. Mogao bi, čujem, čak poentirati i na Ahtisaarijevu planu - bude li na kraju baš on konačno rješenje o Kosovu, koje će amenovati i međunarodna zajednica - s obzirom na to da taj Plan osigurava Srbima na Kosovu vrlo visoku zaštitu, odnosno vrlo visoku razinu kulturne, jezične i svake druge ravnopravnosti, uključujući i personalnu autonomiju.

Taj Plan, među ostalima, gura, tj. podržava i Srpska pravoslavna crkva (jer, uz ostalo, on garantira i zaštitu manastira i drugih spomenika SPC-a na Kosovu, po uzoru na Hilandar u Grčkoj).

A, isto tako, i zagovara, tj. ohrabruje, i unutarnji dijalog na Kosovu.

- Vučić ne govori o Ahtisaarijevu planu - rekao mi je jedan moj sugovornik iz diplomatskih krugova - ali ga ni ne odbacuje.

Koji su Vučićevi aduti po pitanju Kosova, a koje bi on mogao iskoristiti na možebitnom referendumu o Kosovu? Ima ih (najmanje) četiri ili pet.

Prvi je adut već zajamčena (Briselskim sporazumom iz 2013.) *Zajednica srpskih opština na Kosovu* (ZSO), sa svim onim što taj pojam podrazumijeva.

Drugi je adut osiguranje specijalnih veza ili specijalnih odnosa Kosova sa Srbijom, slično ili analogno specijalnim odnosima Republike Srpske (Dodika) sa Srbijom (Vučićem). I to na temelju *Deklaracije o zaštiti i očuvanju srpskog naroda*, koju je Vučić u veljači o.g. lansirao zajedno s Dodikom (ali je onda, mislim pod pritiskom A.Merkel, od nje privremeno odustao; tj. nije odustao nego ju je, do daljnjege, odložio u ladicu).

Treći je adut poseban status SPC-a i srpskih manastira na Kosovu, analogno specijalnom statusu Hilandara u Grčkoj.

Četvrti je adut odlaganje formiranja Kosovske vojske.

Naravno, poseban, peti adut bio bi uspjeh - ali koji se sada nekako teško čini dohvatljivim - oko koncepta "razmjene teritorija".

- Sa svim tim adutima - reče mi jedan od mojih sugovornika - Vučić stoposto dobiva referendum, ako se za nj definitivno odluči! Bit priče u tome je da on zasad ne izlazi (u javnosti) s nikakvim prijedlogom, nego čeka razvoj događaja, barem do kraja godine, pa da, kad bude točno znao sve parametre, definira svoju pravu i punu strategiju. On igra na duži rok - što većina Srba ne shvaća i ne razumije. Problem je što je on dosta toga obećao glavnim igračima EU, pa je sada u sličnoj situaciji u kojoj je bio Boris Tadić prije nego što je on, Vučić, došao (2012.) na vlast...

Iz određenih krugova, doznao sam da nije isključeno da Aleksandar Vučić raspiše parlamentarne izbore u Srbiji, već za listopad o.g. Na njima bi se, pored ostalih benefita, zasigurno "riješio" Ivice Dačića (a možda i A.Vulina), i time smanjio ruski pritisak u svojim vlastitim redovima (ili oko svojih vlastitih redova).

Evo, upravo dok pišem ove retke - u ponedjeljak, 23. srpnja, oko 15.30 - javio mi se, mobitelom, Aleksandar Vučić, iz svog predsjedničkog ureda.

Zahvalio mi se što - ako ništa drugo - razumijem tešku i nezahvalnu situaciju u kojoj se nalazi. Naime, kazao sam mu, želeći ga malo isprovocirati, da vidim (a dobro ga poznajem) da, na određen način, uživa u tome da ga svi napadaju, ali da istodobno vidim i da mu je teško. To jest, da mu nije svejedno. To je doživio kao kompliment.

Evo što mi je rekao, u našem telefonskom razgovoru (uz načelni dogovor da ćemo se, iako je u

ogromnoj stisci i gužvi, vjerojatno naći sutradan, tj. u utorak):

- Svi Srbi znaju da su izgubili Kosovo - ali ja ću učiniti sve što je u mojoj moći da vratim što se može, pa da to na kraju ne ispadne kao potpuni poraz ili potpuni gubitak. Kao što ste se i sami imali prilike uvjeriti, svi me napadaju, i u tim napadima ne biraju riječi ni sredstva, ali nitko od njih zapravo ne želi da se problem Kosova riješi. I još se čude - i onda me zbog toga napadaju - kako se ja samo usuđujem da uopće nešto rješavam!

Vučić je malo zastao, a onda nastavio, tj. dovršio započetu misao:

- Ako ću vidjeti da je nešto dobro za Srbiju, ja ću to gurati - bez obzira na posljedice. Vidite da postizem neke opipljive rezultate, posebno na ekonomskom planu. Javni dug Srbije se smanjuje, teškim mjerama postižu se opipljivi rezultati. Ali ti koji misle, i tako se i ponašaju, da se rak može izliječiti aspirinom - ti ili loše žele Srbiji ili su budale!

Jedan od odlično upućenih zapadnih diplomata ovako mi je protumačio zašto Vučić, u situaciji u kojoj se nalazi, oklijeva s donošenjem neke konačne/definirane strategije za Kosovo, i strpljivo čeka za to najpovoljniji trenutak, dok se okolnosti (osobito na međunarodnom planu, tj. u Europskoj uniji) malo ne razbistre:

- Vučić ovako razmišlja: kada prihvatim neki *deal*, kako mogu biti siguran da će moja glava ostati na ramenima? Njemu se, vidite, može dogoditi da prihvati taj famozni "obvezujući sporazum", a da Vlada na Kosovu padne. I on je tada na brisanom prostoru. Već se sada govori da je sljedeći vladar, tj. predsjednik Kosova Kadri Veselji, sadašnji predsjednik Skupštine Kosova, a da će budući premijer biti sadašnji gradonačelnik Prištine Špend Ahmeti. U potonjega Amerikanci imaju veliko povjerenje. I sad, Vučić bio htio prema Zapadu, ali ima kočnicu. Htio bi neke sigurnosne garancije, a nema ih. Taj "obvezujući sporazum" - nitko ne zna kakav će to biti okidač unutar srpskoga društva! Vučić se danas "muči" s time da bi sutra mogao biti proglašen izdajnikom, a usto ima i razloga da se boji za svoju sigurnost. A nema ni jasne garancije EU - to je tako na dugom štapu. Federica Mogherini je u ovome trenutku autoritet, gotovo "balk" - ali gdje će biti ta Mogherinijeva nakon predstojećih izbora za EP, u svibnju 2019.? I zato je sve to još uvijek ispipavanje terena, u Bruxellesu su zapravo tek počeli prvi ozbiljniji razgovori o kosovskim temama, i evo, kako sada kaže Mogherinijeva, bit će nastavljeni tek u rujnu o.g... Ma bit će tu još svašta...